

Shel
Silverstein

Det Gavmilde treet

EN LÆRERVEILEDNING
FOR GRUNNSKOLEN

av Kathrine Wegge

Figenschou forlag

© Figenschou forlag 2015
Design og omslag: Lilo Design
ISBN: 978-82-93335-23-8

www.figenschouforlag.no
www.facebook.com/figenschouforlag

Denne lærerveiledningen er gratis tilgjengelig for alle som ønsker å bruke den. Om du kopierer eller bruker deler eller hele teksten ber vi deg referere til forfatter og utgiver. Bildeboken «Det gavmilde treet», som denne lærerveiledningen viser til, er også utgitt ved Figenschou forlag. Denne bildeboken selges enkeltvis fra forlagets nettside, www.figenschouforlag.no, eller som klassesett. Kjøper du klassesett følger det med en digital presentasjon av illustrasjonene til smarttavle.

Ønsker du å kjøpe klassesett av boken eller har andre spørsmål ta kontakt med forlaget på e-post: anitra@figenschouforlag.no eller på tlf: 92606318.

INTRODUKSJON

«Det gavmilde treet» er en historie om selve livet. En historie du sent vil glemme. Bildeboken er en verdenskjent klassiker. Den finnes i millioner av hjem, på et ti-talls forskjellige språk, med lesere i alle aldre. En av mange grunner til at boken fortsatt leses av tusenvis av barn hvert år, er at lærere over hele verden bruker den i undervisningssammenheng. Den brukes i flere fag og på forskjellige klassetrinn i hele grunnskolen. En av de unike sidene ved boken er at den i nær sagt enhver gruppe med barn klarer å sette i gang spennende samtaler.

Etter 50 år med klassikerstatus er den endelig oversatt til norsk av visesanger Siri Nilsen. Nå er det også utviklet en lærerveiledning til boken som er tilpasset den norske læreplanen. Det er den du nå leser.

OPPSUMMERING AV FORTELLINGEN

Fortellingen handler om et tre som er glad i en gutt, og en gutt som er glad i et tre, men gutten blir ungdom og så voksen, og er ikke like ofte hos treet lenger. Likevel kommer gutten tilbake når han trenger penger, når han trenger et sted å bo, og når han trenger en farkost, og til slutt når han trenger et sted å hvile seg. Treet blir glad når hun kan gi gutten det han ønsker seg, selv om hun ofrer av seg selv på veien – først bladene i leken, så eplene, grenene og stammen. «Det gavmilde treet» er et kunststykke i enkelhet. Tekst og tegninger følger hverandre i en forbillidlig stilistisk syntese. Hovedpersonene er en gutt og et tre. Handlingen foregår i store episke sveip, og i fortellermåte ligner «Det gavmilde treet» en fabel eller en legende. Selv om bokens omfang er på drøye femti sider, strekker den narrative tiden seg (nesten) over et livsløp.

DANNELSEN AV DET HELE MENNESKET

Skolen ønsker å nå det enkelte barn, skape dialog og undring og dermed bidra til læreplanens generelle mål om dannelsen av det hele mennesket. Fortellingen om «Det gavmilde treet» kan være en god inngang til nettopp denne utfordrende oppgaven. Alle oppgavene i denne lærerveiledningen er forankret i Kunnskapsløftet. Ut over de fagspesifikke målene legger vi opp til at oppgavene fremmer sosial kompetanse, samtidig som de gir trening i lesing som grunnleggende ferdighet.

BOKEN FAVNER MANGE FAG: NORSK, NATUR- OG SAMFUNNSFAG, RLE, KLASSEMILJØ OG SOSIAL KOMPETANSE, FILOSOFI OG ETIKK

De aller fleste som får høre denne fortellingen lar seg berøre, og for læreren er det en unik sjanse til å få fram refleksjoner og tanker sammen med elevene i etterkant av lesingen. Boken kan brukes som utgangspunkt for filosofiske og etiske samtaler i mange fag. Den favner alt fra norskfaget, natur- og samfunnsfag og RLE, til arbeid med klassemiljø og sosial kompetanse.

«Det gavmilde treet» styrke er at fortellingen passer for elever i alle aldre og at den kan leses på så mange forskjellige måter. Den kan brukes i religiøs/etisk opplæring der treet representerer en Gud som øser av sin kjærlighet, den kan leses som et bilde på vennskap, og den kan leses som et bilde på betingelsesløs morskjærlighet – treet omtales som «hun». Den kan til og med leses som en legende som tar for seg destruktiv altoppofrende kjærlighet eller livet som sådan. Men denne diskusjonen skal vi la barna få ta – og for at det skal kunne skje, må boken introduseres for dem.

DEL I: OPPGAVER FOR FØRSTE TIL TREDJE TRINN

Elevene på de laveste trinnene må også jobbe med utvikling av sosial kompetanse. Barna har ulike bakgrunn og erfaring med å innordne seg i fellesskapet. «Det gavmilde treet» er en tekst som egner seg godt til å stoppe opp og utfordre elevene på deres evne til å dele, gi, ta imot og vise takknemlighet. Her utfordres evnen til empati og forståelse for hvordan en selv virker på andre.

OPPGAVE 1 SOSIAL KOMPETANSE OG LESETRENING

FAG: NORSK

FERDIGHET: SOSIAL KOMPETANSE OG LESETRENING

MÅL: FORSTÅ BETYDNINGEN AV ORDET OMSORG/ ØKT LESEFORSTÅELSE

- 1. FORBEREDELSE:** Før lesing viser du bokens forside og forteller hva boken heter. Spør elevene om de vet hva det vil si å være gavmild.
- 2. TEKSTGJENNOMGANG:** Les teksten høyt for barna og vis fram bildene på smarttavle eller fra boken. La barna lese teksten selv først hvis de har lesekompetanse til det. Vær forberedt på at mange barn stiller spørsmål spontant underveis. Det kan da være fint å la tekstgjennomgangen og tekstbearbeidningen følge hverandre parallelt.
- 3. TEKSTBEARBEIDING/SAMTALE:**
 - Snakk med elevene om de to hovedpersonene, treet og gutten.
 - Spør om elevene kan finne personer som de kjenner som kan sammenlignes med den rollen treet har. Svar du kan tenkes å få er foreldre – besteforeldre – Gud.
 - Spør barna om de på noen måte kan kjenne seg igjen i gutten. Hvorfor? På hvilken måte?
 - Snakk med elevene om hva de syns om måten gutten oppfører seg på.
 - Spør barna hvorfor det er viktig at det er noen som er der og tar vare på dem mens de er små. Dette spørsmålet er mulig å knytte opp mot Barnekonvensjonen dersom det er et aktuelt tema.

TIDSBRUK: Opplegget kan gjennomføres i løpet av en undervisningstime. Hvis man lar elevene lese teksten selv i tillegg til en felles gjennomgang og legger til en praktisk oppgave der elevene lager sitt eget gavmilde tre (se konkret oppgave nedenfor), så bør økten gjennomføres som en dobbeltime.

OPPGAVE 2

OM POSITIVT OG NEGATIVT LADEDE ORD

FAG: NORSK

FERDIGHET: SOSIAL KOMPETANSE / ORDFORRÅD

MÅL: KUNNE DELE MED ANDRE

Denne oppgaven kan brukes som en videreføring av arbeidet vist i oppgaven ovenfor. Eller den kan gjennomføres som et eget undervisningsopplegg.

- 1. FORBEREDELSE:** Bruk tavlen eller smarttavlen til å tegne opp et stort tre med store blader, tegn også blader som ligger på bakken. Hvert blad må være så stort at det kan romme et ord. Bladene skal i løpet av denne økten fylles med positivt ladede ord på bladene som henger på treet, og negativt ladede ord skal plasseres på bladene på bakken.
- 2. TEKSTGJENNOMGANG** (samme som beskrevet ovenfor): Les teksten høyt for barna og vis fram bildene på smarttavle eller fra boken. La barna lese teksten selv først hvis de har lesekompetanse til det. Vær forberedt på at mange barn stiller spørsmål spontant underveis. Det kan da være fint å la tekstgjennomgangen og tekstbearbeidingen følge hverandre parallelt.
- 3. SPØRSMÅL TIL TEKSTBEARBEIDING/SAMTALE:** Still alle eller velg deg ut noen av spørsmålene. Følg gjerne opp med andre spørsmål du finner naturlig underveis ut ifra barnas respons. Underveis i denne samtalen fyller du inn positive og negative ord i treet:
 - Tenk på de menneskene du er glad i. Hvordan føler du deg når du er sammen med dem?
 - Tenk på steder og ting som virkelig betyr noe for deg. Hvordan er det å være på stedet?
 - Hvordan er det hvis ting du er glad i, blir ødelagt av andre?
 - Hva betyr det å være egoistisk? Forsøk å tenke etter om du noen gang har oppført deg egoistisk eller om det er andre du kjenner som har vært egoistiske? Hva gjorde de da?
 - Hva betyr det å være raus? Tenk tilbake på tidligere hendelser, i hvilke sammenhenger har du oppført deg raus? Beskriv andre du kjenner som er rause, hva har de gjort som gjør at du beskriver dem slik?
 - Kan du huske en gang du delte noe du hadde med vennene dine? Hvis du husker det, kan du beskrive følelsene det ga deg? Hvordan kan du se på vennene dine at de blir glade når du deler?
 - Kan du huske en gang du delte noe med andre, fordi den andre hadde delt noe med deg? (Inni deg hadde du egentlig ikke lyst til å dele, men du gjorde det fordi du synes du måtte fordi den andre delte først.) Hva slags følelser ga denne opplevelsen deg?
 - Hvordan kan du øve deg på å dele med andre?
- 4. OPPSUMMERING:** Snakk med elevene om stikkordene – spør om de forstår hvorfor de positive henger på treet, mens de negative har landet på bakken. Oppsummer målet for økten.
- 5. ETTERARBEID:** Nå skal elevene få lage sitt eget gavmilde tre:
 - Del ut ark til barna. Gjerne fargede ark, eller la barna selv fargelegge bladene. Treet kan lages i alle regnbuens farger. La barna klippe ut blader og finne egne positive ord eller tips for hvordan man kan bli bedre på å dele med andre og gjøre andre glade.
 - Lag en trestamme med store grener og heng opp i klasserommet eller i korridoren. La barna lime bladene på treet. Stammen og grenene kan lages på forhånd, eller du kan la en liten gruppe få i oppgave å lage denne delen.
 - Ta bilde av treet og send det med på ukens fredagsbrev, eller sørg for å legge det på skolens nettside.

OPPGAVE 3

LAGE PLAKAT MED ØNSKER OG BEHOV

FAG: NATURFAG / ØKOLOGI OG MILJØLÆRE

FERDIGHET: KUNNSKAP OM NATURRESSURSER/SOSIAL KOMPETANSE

MÅL: SKAPE FORSTÅELSE FOR BEGREPET «KONSUM». FORSTÅ FORSKJELLEN PÅ ØNSKER OG BEHOV OG TREETS BETYDNING SOM EN NATURRESSURS.

Denne oppgaven kan brukes som en videreføring av arbeidet vist i OPPGAVE 1. Eller den kan gjennomføres som et eget undervisningsopplegg.

1. PRAKTISKE FORBEREDELSE: Du trenger gamle ukeblader, sakser og lim og en stor plakat.

Overskriften på plakaten skal være DET GAVMILDE TREET og underoverskriften skal være ØNSKER og BEHOV. Ordene ØNSKER og BEHOV er overskriften på hver sin tomme kolonne som i løpet av læringsøkten skal fylles ut.

2. FORBEREDELSE TIL TEKSTGJENNOMGANG: En tematisk introduksjon: Menneskene er avhengige av trær på mange måter. Trærne er en viktig del av økosystemet vårt (her kan regnskogproblematikk trekkes inn), de er viktige for oss som en ressurs til å skape produkter (f. eks. verktøy, møbler og hus), og de er en viktig kilde til hvile, glede og skjønnhet (f. eks. i hager, parker og skoger). Men alle mennesker har ikke de samme behovene og ut ifra våre behov så opplever vi og behandler vi trærne og andre naturressurser forskjellig.

Som en overgang til selve tekstgjennomgangen så fortell elevene at «Det gavmilde treet», som dere nå skal lese i fellesskap, handler nettopp om et tre og hva det treet gir.

3. TEKSTGJENNOMGANG (samme som beskrevet ovenfor): Les teksten høyt for barna og vis fram illustrasjonene på smarttavle eller fra boken. La barna lese teksten selv først hvis de har lesekompetanse til det. Vær forberedt på at mange barn stiller spørsmål spontant underveis. Det kan da være fint å la tekstgjennomgangen og tekstbearbeidningen følge hverandre parallelt.

4. TEKSTBEARBEIDING:

- Hva fikk gutten av treet?
- Trenger gutten virkelig det han ber treet om å få?
- Hvorfor skal man ikke brette greiner på et tre? / Hva skjer med trærne hvis vi brette greinene?
- Hvorfor skal vi ikke kaste fra oss ting i naturen som ikke hører hjemme der?

5. EN TEMATISK DISKUSJON/SAMTALE: Spør elevene hva de mener man kan lage av et tre. Bruk elevenes svar til å få i gang en diskusjon om hvilke produkter man MÅ ha: BEHOV. Og hvilke produkter som man bare ønsker seg: ØNSKER: Lag en liste på tavlen. Når listen er lang nok, ber du elevene finne ut hvilke ting vi MÅ ha og hvilke vi ØNSKER oss, men som ikke er nødvendige. Få elevene til å begrunne valgene sine.

6. «DET GAVMILDE TREET» – ØNSKER OG BEHOV: Nå skal elevene kikke i ukebladene de har med seg, og finne ti produkter som enten er laget av tre. Bildene skal de klippe ut og lime på den store plakaten du har laget i stand. De må tenke nøye igjennom om de skal lime bildene i kolonnen ØNSKER eller BEHOV. Når plakaten er ferdig, kan dere diskutere plasseringene. Har alle elevene de samme ønsker og behov? Eventuelt hvorfor, hvorfor ikke?

OM FORFATTEREN

Kathrine Wegge har lang erfaring som lærer og skoleleder. Hun har engasjert seg spesielt i forhold til elevenes leseutvikling og har laget flere lærebøker om dette. Wegge har også ledet Leselystaksjonen – der ett av de viktigste målene var å utvikle barns engasjement og motivasjon for å bli glade i god litteratur!

VERDT Å MERKE SEG

Det finnes mange andre måter å bruke boken på i undervisningssammenheng enn det som har blitt presentert her. Figenschou forlaget har laget en facebookside der gode undervisningsopplegg basert på boken legges ut. Gå gjerne inn og bruk denne siden. Du som lærer er også hjertelig velkommen til å dele dine egne erfaringer både med boken og undervisningsopplegget der. Har du laget andre pedagogiske opplegg rundt boken som du vil dele med andre lærere, så er du velkommen til å gjøre det også på denne facebooksidens.

www.facebook.com/detgavmildetreet

Denne lærerveiledningen vil i løpet av de første månedene av 2015 legges ut digitalt på forlagets nettside: www.figenschouforlag.no. Du kan også få den tilsendt som en trykksak for 100 kr.

Håper mange barn og voksne på norske skoler vil få oppleve denne boken i årene som kommer. Og vi håper den vil gi gode leseopplevelser og bli kilde til nye tanker og ny lærdom.